

УДК 329:94(477)

Принць В. О.

група 1381, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв)

Федоренко М. О.

канд. іст. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), m.o.fedorenko@gmail.com

ПОШУК УКРАЇНСЬКОГО ШЛЯХУ ПІД ЧАС УТВОРЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УКРАЇНІ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ XX СТ.

Розглянуто процес створення українських політичних партій на початку XX ст. Визначено передумови, напрями, досягнення і поразки політичних угруповань дослідженого періоду.

Ключові слова: *політичні партії України, особливості політичного руху, діяльність національних партій, боротьба з політикою, політика першої половини XX ст., політичні діячі, українські соціал-демократи.*

The urgency of this topic is due to the growing influence of modern political parties in the life of society and the state. In 2017, about 352 political parties have been summed up, but despite the quantity, only units work correctly and accelerate the economic development of the Ukrainian state. Through the study of the consequences of decisions and activities of Ukrainian parties in the early 20th century, mistakes can be avoided and the performance of today's politicians and their groups can be improved. Recent studies in this field provide information on the activities of Ukrainian national political parties in the late 19th and early 20th centuries. Among them are: Ukrainian Social-Democratic Workers' Party (1905–1950 years), Ukrainian Party of Socialist-Federalists (1917–1923), Ukrainian Party of Socialist-Revolutionaries (1917–1921). It is also worth noting that they all had the ideology of socialism.

Keywords: *the political parties of Ukraine, the peculiarities of the political*

movement, the activities of national parties, the struggle with politics, the politics of the first half of the twentieth century, politicians, Ukrainian social democrats.

Актуальність даної теми обумовлена тим, що зростає вплив сучасних політичних партій в житті суспільства та держави. У 2017 році нараховано близько 352 політичних партій, але незважаючи на кількість, лише одиниці працюють коректно та прискорюють економічний розвиток української держави. Завдяки вивченню наслідків рішень і діяльності українських партій на початку ХХ ст., можна уникнути помилок та покращити результативність роботи сьогоденних політиків та їх угруповань. В останніх дослідженнях по цій галузі надається інформація про діяльність українських національних політичних партій кінця ХІХ – початку ХХ ст. Серед них виокремлюються: Українська соціал-демократична робітнича партія (1905–1950 рр.), Українська партія соціалістів-федералістів (1917–1923 рр.), Українська партія соціалістів-революціонерів (1917–1921 рр.). Також варто зазначити, що всі вони мали ідеологію соціалізму.

Мета: дізнатись основну інформацію про утворення та діяльність політичних партій України на початку ХХ ст.

Завдання: вивчити і проаналізувати українські політичні партії першої чверті ХХ ст.; межі поширення та склад кожного політичного угруповання; з'ясувати значення діяльності тогочасних політиків; визначити закономірність утворення партій у певних регіонах.

Розвиваючись в умовах загальноросійського політичного руху та під його впливом український рух мав свої особливості. На відміну від російського, національний рух не мав стійких історичних традицій. Це призвело до обмеженості політико-ідеологічних, організаційних основ руху. Слід вказати на певну ізолюваність східноукраїнського руху від західноєвропейського. Негативне ставлення російських партій до українців призвело до обмеженості ідеологічних принципів, перенесення західноєвропейських політичних принципів на українську політику.

Український ліберально-консервативний рух як і національний не мав соціальної бази за відсутністю великого прошарку національної фінансово-

промислової буржуазії. Вирішальні галузі промисловості були у власності франко-бельгійського, російського, єврейського капіталів. Таким чином, українські політики не могли користуватись фінансовими можливостями, які мали російські партії від чорносотенців до більшовиків.

Певні відмінності мав західноукраїнський рух. Політичні реформи в Австро-Угорщині, що почалися на два десятиліття раніше, ніж в Росії, сприяли більшому динамізму, більшим успіхам західноукраїнського політичного руху. Так, австрійський уряд час від часу надавав українцям певних поступок, використовуючи їх діяльність на противагу полякам. Великий вплив у Галичині мали церковні діячі. Західні українці також мали право вибору орієнтації свого руху між Австрією, Росією, а згодом і Польщею [2].

Формування східних і західних політиків у різних умовах з різними впливами, призвели згодом в 1919–1920 рр. до фатальних наслідків через непорозуміння в головних питаннях державного будівництва.

Як східні, так і західні українці змушені були виявити підтримку «своїх» урядів у Першій світовій війні.

Сам російський уряд вважав, що український рух було інспіровано Німеччиною та Австрією. Через це було закрито нечисленні національні друковані органи, почались репресії проти політичних діячів. Було вислано в глиб Росії М. Грушевського, А. Шептицького та інших. Населення Західної України насильно переводилось у православ'я [2].

Представницький орган українців у Західній Україні – Головна українська рада заявила, що царська Росія найбільший ворог для українців, і підтримала Австрію та Німеччину. Головною політичною вимогою організації було визнання державної самостійності України.

Також було створено Союз Визволення України (СВУ) – політичну організацію, головною метою якої було проголошення самостійності та соборності України. Союз намагався представляти інтереси східних українців в Європі, і мав на меті боротьбу за самостійну українську державу. В цій боротьбі організація сподівалась на допомогу Австрії та Німеччини. СВУ

розгорнув широку видавничу та інформаційну роботу серед полонених українців [2].

1917–1920 рр. стали роками найбільших досягнень і поразок національно-політичного руху. Домінантою руху стає боротьба за проголошення автономії, а згодом і незалежності України.

Через це першим кроком ТУП стало створення Української центральної ради (УЦР). Слід зазначити, що головною метою даної партії була автономізація України, але до повної самостійності вони не закликали. Завдяки діяльності українських політиків, УЦР розвинулась від обмеженого зібрання київської інтелігенції до представника українців, а згодом, після входження до неї російських і єврейських політиків, почала представляти все населення України. Сама ж українська рада не мала єдиної думки щодо майбутнього статусу України. Самостійники на чолі з Миколою Міхновським виступали за негайне проголошення незалежності. Автономісти (Володимир Винниченко, Дмитро Дорошенко і їх прихильники з ТУПу) бачили Україну автономною республікою у складі федеративної Росії [2].

На чолі УЦР, Генерального секретаріату, інших інституцій стояли діячі УСДРП, УПСФ, УПСР [1]. Програма Української соціал-демократичної робітничої партії складалась із трьох наступних пунктів: 1. Демократизація суспільного ладу. 2. Автономія України у складі федеративної Росії. 3. Конфіскація великих площ земельної власності.

1917 р. пройшов у боротьбі українських політиків за визнання української автономії, розширення своєї соціальної бази, проти загальноросійських впливів.

1918 р. почався з драматичних подій, які призвели до проголошення незалежності України.

1919 р. проходив у гострій політичній боротьбі навколо головних питань української революції, таких як політичний устрій України.

З поразкою національної революції окремі партії продовжили свою діяльність за кордоном. Серед них соціал-демократи, есери, демократично-радикальна партія. Там вони намагались привернути увагу світу до подій в

Україні. Діяльність за кордоном була обмежена емігрантським середовищем і не мала великих впливів і наслідків.

Із проголошенням Радянської влади на Україні була заборонена діяльність будь-яких партій, крім більшовицької. Але російські більшовики вимушені були зробити відносні поступки. Це біло виявлено у формальному існуванні УКП, «Боротьбистів», створенні Комуністичної Партії (більшовиків) України [2]. Посилаючись на свій органічний зв'язок з українською нацією й її історією, УКП вважала, що керівною силою революції в Україні має право бути саме вона, а не КП(б)У. Виходячи з цієї відмінності, УКП підтримувала створення демократичної УНР, але домагалася переростання української національно-демократичної революції на соціальну, а УНР – на самостійну УРСР [1]. Серед більшовиків України одразу виявились два напрямки: федералістичний та централістський. Перший відстоював певну самостійність України, другий – її жорстке підпорядкування Москві. Згодом це протистояння вилилось в боротьбу з українським націонал-комунізмом.

Націонал-комунізм сформувався наприкінці 20-х рр. в поглядах М. Хвильового, М. Волобуєва, А. Шумського, М. Скрипника. А на початку 30-х рр. М. Волобуєва та А. Шумського було репресовано, а М. Хвильовий та М. Скрипник покінчили життя за підозрілих обставин.

Таким чином, в 30-ті рр. під тиском політичних репресій, слабкий натяк на національний рух було ліквідовано.

Доля Західної України вирішилась остаточно лише в 1923 році, коли за рішенням Антанти вона опинилась під владою Польщі без будь-яких гарантій національного захисту українців. Запровадження нових польських порядків супроводжувалося терором. Полонізація Галичини, позбавлення українців їх національної ідентичності стало метою польської адміністрації. Але польські закони надавали обмеженої можливості українцям хоча б протестувати проти державної політики. Саме у боротьбі з цією політикою розгортався національний рух. І це означало, що західні українці були в кращому стані, ніж їх співвітчизники в СРСР [2]. Але, незважаючи на поступки центрального уряду, місцева адміністрація продовжувала антиукраїнську політику. Така

політика викликала появу антипольського руху, який виник ще на початку 20-х рр. і виявився у формі українського націоналізму.

Організаційної форми український націоналізм набув у 1920 році. У 1929 році відбулось об'єднання молоді та старшого покоління в Організацію українських націоналістів (ОУН). Головною метою ОУН було встановлення незалежної соборної національної держави на всій українській етнічній території. Її безпосереднім завданням визначалась терористична – «революційна» боротьба з польським режимом. Але акції ОУН стали для поляків зручним приводом для масових репресій.

Також в 1934 році було викрито весь крайовий провід ОУН в Галичині, на чолі з С. Бандерою та М. Лебедєм. Діяльність організації критикувалась із боку самих українців, які сподівались на примирення з поляками. Закордонна частина ОУН критикувала молодь за її надзвичайний радикалізм і сподівалась на допомогу інших держав, зокрема Німеччини. Молодь не відступала від своєї тактики. Ці розбіжності, а згодом вбивство Є. Коновальця радянським агентом, призвели до кризи ОУН та її розколу. Та все ж напередодні 1939 р. ОУН зберегла свою підпільну організацію, уникла її винищення і залишилась чи не єдиною активніючою політичною організацією [2].

Висновок: За період першої чверті XX ст. в Україні створювались та завершували свою діяльність чимало політичних партій. Через відмінності формування східних і західних партій в 1919–1920 рр., спостерігалась відбувались фатальні наслідки, що призвели до непорозуміння при вирішенні головних питань державного будівництва. Також, слід зазначити негативний вплив російської та польської влади на розвиток та існування тогочасних партій.

Список використаних джерел

1. Infopedia Українські політичні партії кінця XIX – початку XX століття [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://infopedia.su/2x38fa.html>. – Назва з екрану.

2. Бобіна О. В. Політичний рух в Україні [Електронний ресурс] : Навчальний посібник / О. В. Бобіна. – Миколаїв : УДМТУ – МГІ, 2003. – 40 с. –

Режим доступу: <http://histua.com/knigi/politychnyi-ruk-h-bobina/politichnij-rux-v-zaxidnij-ukrani-v-mizhvoyennij-period>. – Назва з екрану.